

Voorwoord

In de bouw is een richtlijn de lijn waarlangs grondwerk gegraven of metselwerk opgetrokken wordt en in de meetkunde is het een rechte lijn die op een bepaalde afstand loodrecht door het verlengde van de as van een kegelsnede wordt getrokken. Beide definities suggereren exactheid en gebruikersgerichtheid. Ook het hanteren van de term 'richtlijn' in de klinische zorg roept beelden op van een helder, eenduidig hulpmiddel voor het in de praktijk uitvoeren van zorg. Lezers van dit boek zullen echter merken dat het ontwikkelen van een richtlijn heel wat meer vraagt dan het trekken van een streep in het zand. De richtlijn veronderstelt een neerslag te zijn van de bestaande wetenschappelijke inzichten, wat op zich al geen sinecure is, maar wordt daarnaast geacht ook andere gezichtspunten zoals doelmatigheid en patiëntgerichtheid te incorporeren. Daarmee zijn richtlijnen de focus geworden van een toenemend aantal methodieken waarmee enerzijds bestaande wetenschappelijke kennis systematisch wordt gezocht, gewogen en samengevat in handelingsuitspraken en anderzijds op een systematische wijze belanghebbenden met elkaar in discussie worden gebracht met het oogmerk consensus te bereiken over hoe de gewenste handelingsuitspraken te plaatsen binnen de bestaande wijze van organiseren en bekostigen van de zorg. Dit alles met voldoende waarborg van het perspectief van de uiteindelijke ontvanger van de zorg. De hoofdstukken in dit boek geven de state-of-the-art weer van dergelijke methodieken en weten deze te plaatsen binnen de specifieke situatie van de Nederlandse gezondheidszorg.

In deze nieuwe druk worden de recentste inzichten over richtlijnontwikkeling verwoord en het is duidelijk dat er gaandeweg een accentverschuiving heeft plaatsgevonden naar het anticiperen op gebruik in de praktijk en het inbrengen van bredere overwegingen dan *evidence-based medicine* alleen. Daarmee sluit dit boek naadloos aan op de internationale ontwikkelingen rond richtlijnontwikkeling. Na een lange periode van de opmars van evidence-based medicine en implementatieonderzoek breekt toenevend het inzicht door dat de praktijk van de dagelijkse zorg veel gevarieerder is dan de kennis die via wetenschappelijke trials tot ons komt. Daarmee is het ontsluiten en waarderen van wetenschappelijke kennis niet minder belangrijk geworden maar is er wel meer oog voor de reductie van complexiteit die in veel wetenschappelijk onderzoek plaatsvindt.

Patiëntenpopulaties die gekenmerkt worden door multimorbiditeit en het nastreven van individuele kortetermijndoelen die niet noodzakelijkerwijs overeenkomen met in trials gehanteerde uitkomstmaten, nopen tot bescheidenheid over de universele toepasbaarheid van onderzoeksbevindingen. Methodieken van richtlijnontwikkeling proberen hierop aan te sluiten. De evidence-based benadering staat nog steeds centraal, maar wordt niet gezien als een technische exercitie an sich maar veeleer als onderdeel van een breder sociaal proces van consensusvorming onder experts, professionals en andere betrokkenen. Daarmee is en blijft richtlijnontwikkeling bovenal een systematisch en volgens vooraf opgestelde spelregels uitgevoerd sociaal proces waarbij het proces van

minstens zoveel waarde is als het uiteindelijke product. Voor de nabije toekomst vallen de volgende ontwikkelingen te voorspellen:

- Naast het ontsluiten van de internationale wetenschappelijke literatuur zal de komende jaren kennis ontleend aan de lokale praktijk een belangrijke bron van informatie vormen. Empirische gegevens over de zorg in Nederland zoals deze wordt gemeten met een groeiend aantal registraties en indicatoren zal toenemend relevante kennis opleveren.
- Daarnaast zal scherper dan tot nu toe duidelijk worden dat voor bepaalde onderwerpen waarover op voorhand meningsverschillen bestaan een onderhandelmodel tot snellere en betere resultaten kan leiden dan een consensusmodel gebaseerd op evidence. Wanneer belangenverschillen dominant zijn is een richtlijnontwikkelings-traject niet altijd de juiste weg; een scherpe indicatiestelling van te kiezen onderwerpen blijft noodzaak.
- Ten slotte zal de richtlijnontwikkeling in toenemende mate verbindingen krijgen met andere vormen van kwaliteitsborging zoals het gebruik van indicatoren en verbeterprogramma's. Het nieuw opgezette Kwaliteitsinstituut (Zorginstituut Nederland) heeft al een mandaat zowel op het richtlijnen- als op het indicatorterein, maar ook binnen de beroepsverenigingen en zorginstellingen blijft het zaak dat richtlijnontwikkeling niet op zichzelf staat maar een integraal onderdeel vormt van kwaliteitsbeleid.

Ik wens u veel plezier en inspiratie bij het lezen van de in dit boek gepresenteerde inzichten over richtlijnontwikkeling.

Niek Klazinga

hoogleraar sociale geneeskunde, Universiteit van Amsterdam

Handboek evidence-based richtlijnontwikkeling

Een leidraad voor de praktijk

van Everdingen, J.J.E.; Dreesens, D.H.H.; Burgers, J.S.;

Swinkels, J.A.; van Barneveld, T.A.; van der Weijden, T.

(Eds.)

2014, XXIV, 312 p. 23 illus., Softcover

ISBN: 978-90-368-0266-6